

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ (ПРЕДВАРИТЕЛНИ ДАННИ ЗА 2010 Г.)¹

Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на общите индикатори е ежегодно провежданото Наблюдение на доходите и условията на живот (EU-SILC).

Оценка на бедността

Линията на бедност е монетарен показател за идентифициране на бедните в обществото. За изчисляване на линията на бедност е приложен методът на Евростат - 60% от средния² общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

По предварителни данни от изследването, проведено през 2011 г., линията на бедност за 2010 г. е 273 лв. средномесечно на лице от домакинство. При този размер на линията на бедност под прага на бедност са били 1 682.5 хил. лица, което представлява 22.4% от населението в страната.

1. Основни индикатори за бедност

Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011
Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010
Линия на бедност - средномесечен размер в левове	212.3	276.5	295.0	273.3
Брой лица под линията на бедност - в хиляди	1632	1657	1565	1683
Относителен дял на бедните - в % от населението	21.4	21.8	20.7	22.4
Относителен дял на бедните преди получаване на социалните трансфери - в % от населението	40	38.8	40.8	40.7
Относителен дял на бедните преди получаване на социалните трансфери, с включени пенсии - в % от населението	27.1	26.4	27.1	27.3
Отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от населението (S80/20)	6.5	5.9	5.9	6.1
<u>Коефициент на Джини</u> ³	35.9	33.5	33.2	33.5

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните за 2010 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери, равнището на бедност се повишава от 22.4 до 27.3%, или с 5 процентни пункта. Съответно при изключването на пенсиите и останалите социални

¹Окончателните данни ще бъдат публикувани през декември 2012 година.

² Среден разполагаем общ доход е изчислен като медианен доход. Това е доходът на домакинството намиращо се в средата на доходното разпределение.

³ Изчислява се на основата на данни от разпределението на лицата от домакинствата по доход и е нормиран в границите от 0 до 100.

трансфери равнището на бедност нараства до 40.7%, или с 18.3 процентни пункта, което означава че пенсиите са съществен фактор за намаляване на бедността.

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е тяхната икономическа активност и участие на пазара на труда. За целия период на наблюдение относителният дял на бедните е най-висок сред безработните лица и пенсионерите. През 2010 г. най-голямо увеличение на риска от бедност спрямо предходната година се наблюдава сред икономически неактивните лица – с 3.5 процентни пункта и сред безработните – с 3.1 процентни пункта.

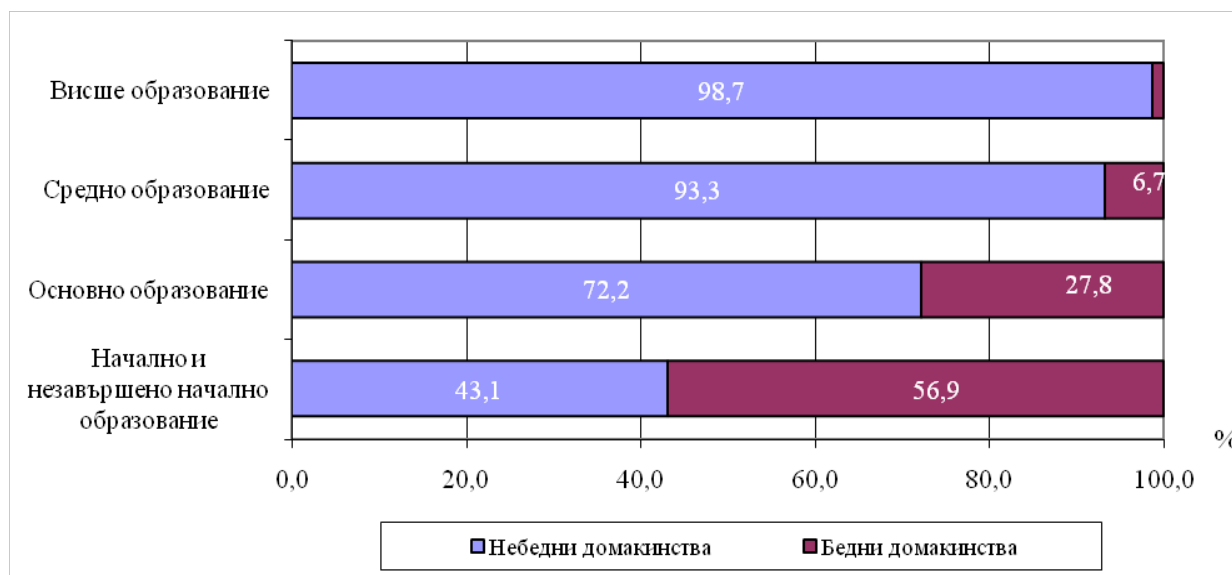
2. Относителен дял на бедните по икономическа активност

Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011
Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010
Икономическа активност				
Заети	7.5	7.4	7.7	7.7
Безработни	55.0	52.2	48.3	51.4
Пенсионери	31.7	36.5	30.0	30.7
Други неактивни	24.0	24.0	24.4	27.9

През 2010 г. делът на бедните сред заетите лица се задържа на ниво 7.7%, като при работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително пет пъти по-висок от работещите на пълно работно време. Рискът от бедност сред работещите жени е по-нисък от този при мъжете.

Образователното равнище, което до голяма степен определя достъпа до по-добре платена работа, пряко корелира с бедността на заетите. Повече от половината от работещите с начално и незавършено начално образование са бедни, а сред работещите с основно образование делът на бедните е 27.8%. Разликата между дела на работещите бедни с висше и работещите бедни с начално или незавършено начално образование е значителна - повече от 45 пъти (1.2 срещу 56.9%).

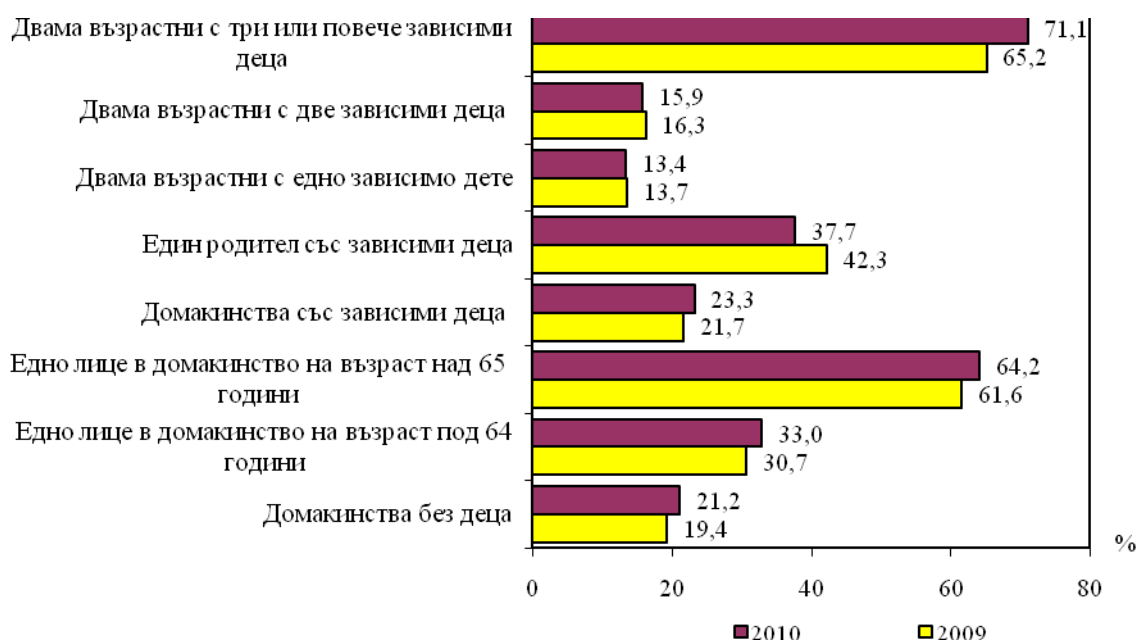
Фиг. 1. Разпределение на работещите лица по бедност и образование през 2010 година

Оценките на бедността в зависимост от размера на домакинството показват, че бедността е концентрирана сред домакинства с едно лице на възраст над 65 години, самотните родители с деца, както и домакинства с три и повече деца.

Фиг. 2. Относителен дял на бедните по типове домакинства

Оценка на материалните лишения на домакинствата

В общите показатели за оценка на бедността са включени и субективни индикатори, свързани с материални лишения. Те показват субективната оценка и личните нагласи на лицата и домакинствата относно възможностите за задоволяване на отделни нужди и потребности. Субективните индикатори се формират от отговорите на девет въпроса, свързани с потреблението на конкретни стоки и услуги (табл. 3). По предварителни данни през 2010 г. 43.6% от населението живее в материални лишения (4 от 9 показателя). За сравнение, през 2009 г. този дял е бил 35.0%.

3. Субективни показатели за материални лишения през 2010 година

	Въпроси към домакинството, свързани с ограничения	Брой лица с ограничения	% от населението
1	Имало ли е домакинството затруднения при плащането навреме на следните разходи за жилището: <ul style="list-style-type: none"> • заем за покупка на жилището, в което живее домакинството • наем за жилището, в което живее домакинството • текущи разходи за ток, вода, отопление (без разходи за телефон) • вноски за погасяване на кредити 	2311 465	30.8
2	Може ли домакинството да си позволи, ако желае, едноседмична почивка извън дома	5499 316	73.3
3	Може ли домакинството да си позволи, ако желае, консумация на месо, пилешко или риба (или вегетарианския им еквивалент) всеки втори ден	3809 182	50.7
4	Може ли домакинството да посрещне със собствени средства неочаквани финансови разходи (неотложен ремонт на жилището или колата, подмяна на пералня или хладилник, внезапно заболяване и др.)	4905 239	65.3
5	Притежава ли домакинството телефон (вкл. мобилен)	313 475	4.2
6	Притежава ли домакинството цветен телевизор	128 702	1.7
7	Притежава ли домакинството автоматична перална машина	792 980	10.6
8	Притежава ли домакинството автомобил (вкл. и служебен, който се ползва за лични нужди)	1657 948	22.1
9	Може ли домакинството да си позволи адекватно отопление на жилището	3471 596	46.2

Данните показват, че най-голям брой домакинства изпитват ограничения по отношение на почивката извън дома (73.3% не могат да си позволят) и възможностите да посрещнат неочаквани разходи (за неотложен ремонт на жилището или колата, подмяна на пералня или хладилник, внезапно заболяване и др.) със собствени средства (65.3%). Успоредно с това 4.2% от българите не могат да си позволят телефон, вкл. мобилен, 1.7% - цветен телевизор, 10.6% - автоматична пералня, а всеки втори не може да си позволи потребление на месо, пиле или риба всеки втори ден. Близко половината от лицата (46.2%) се ограничават при отоплението на жилището си.

Домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност

За безработни домакинства в изследването се считат домакинствата, чиито членове не са били заети през последните четири седмици, т.е. всички членове на домакинството на 16 и повече години са били или безработни, или неактивни. Ниската икономическа активност за домакинството се отнася до съотношението между броя месеци, в които всеки член от домакинството във възрастова група 18 - 59 години е бил работещ през предходната година (реално отработени) към

общия брой месеци, които теоретично би могъл да отработи същия член на домакинството при пълна заетост. Ако това съотношение е по-малко или равно на 0.20, домакинството се определя като домакинство с нисък интензитет на икономическа активност. По предварителни данни през 2010 г. 10.1% от лицата на възраст 18 - 59 години живеят в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

4. Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност на възраст 18 - 59 години, по пол

	Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011
	Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010
Общо	Брой лица - в хиляди	350.3	303.1	322.6	444.4
	% от населението	7.7	6.7	7.3	10.1
Мъже	Брой лица - в хиляди	163.1	150.4	155.5	224.0
	% от населението	7.1	6.7	7.0	10.2
Жени	Брой лица в хиляди	187.2	152.7	167.1	220.3
	% от населението	8.2	6.8	7.6	10.1

Комбиниран индикатор

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2010 г. близо половината от населението (49.1%), или 3 693.6 хил. лица се нуждаят от специални грижи за преодоляване на бедността, социалното неравенство и изключването от активна трудова дейност.

5. Население в риск от бедност или социално изключване по пол

	Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011
	Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010
Общо	Брой лица - в хиляди	3421	3511.2	3145.4	3693.6
	% от населението	44.8	46.2	41.6	49.1
Мъже	Брой лица - в хиляди	1591.9	1624.1	1455.7	1732.3
	% от населението	43	44.1	39.8	47.6
Жени	Брой лица - в хиляди	1829	1887	1689.7	1961.3
	% от населението	46.4	48.1	43.3	50.5

Методологични бележки

Наблюдението за доходите и условията на живот (EU-SILC) като част от Европейската статистическа система (ESS) се осъществява по единна методология, определена с Регламент № 1177/2003 на Европейския парламент и на Съвета, и осигурява информация за моментното състояние (cross-sectional data) и от повторени във времето (longitudinal data) изменения в доходите, равнище и структура на бедността и социалната изолация.

Целевата съвкупност в изследването (EU-SILC) са всички **обикновени** домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата, живеещи в колективни домакинства и в институции, са изключени като цяло от целевата съвкупност.

Изследването се провежда върху 4-годишен ротационен панел от обикновени домакинства. Размерът на извадката за всяка година в панела е около 7 500 адреса/обикновени домакинства, разпределени във всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на 16 и повече години. Извадката се състои от четири ротационни групи, като всяка година една от ротационните групи отпада от наблюдението и се заменя с нова. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение)
- Лонгитудинални (данни за домакинствата, участвали в поне две последователни години).

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на 16 и повече години.

Основни понятия:

Линия на бедност

За изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОЕСД скала, според която първият възрастен на 14 и повече години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече години получава тегло 0.5 и всяко дете под 14 години получава тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа различни типа тегла:

- Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната
- Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната
- Персонално тегло за всеки член на домакинството на 16 и повече години (целева променлива RB040) за получаване на броя на лицата на 16 и повече години на територията на страната.

При изчисляване на индикаторите за бедност се използва персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на 16 и повече години (например „относителен дял на работещите бедни“), се използва персонално тегло за лицата на 16 и повече години (RB040).

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи в изследването (RB050a).

Повече информация за индикаторите за бедност и социално включване може да бъде намерена на интернет страницата на НСИ в рубриката „Социално включване и условия на живот“.